

ISSN 2310-371X

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Наукові записки

Серія педагогічні науки

Випуск СXXX

(130)

Київ
Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова
2016

УДК 37+93/94](066)
ББК 63я54+74я54
Н 34

ФАХОВЕ ВИДАННЯ
затверджено наказом Міністерства освіти і науки України (додаток 7)
від 21.12.2015 р. № 1328 (педагогічні науки)

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 16421–4893Р від 10.02.2010 р.

“НАУКОВІ ЗАПИСКИ” започатковано у 1939 році в КДПІ імені О. М. Горького
(нині НПУ імені М. П. Драгоманова)

Редакційна колегія :

<i>B. П. Андрушченко</i>	– член-кореспондент НАН України, академік НАПН України, доктор філософських наук, професор (<i>шеф-редактор</i>);
<i>Б. І. Андрусишин</i>	– доктор історичних наук, професор;
<i>В. І. Бондар</i>	– академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (<i>заст. головного редактора</i>);
<i>В. М. Ващекевич</i>	– доктор філософських наук, професор;
<i>Л. П. Вовк</i>	– доктор педагогічних наук, професор;
<i>Беата Гурніцка</i>	– доктор Ph. D. Опольський університет (Польща).
<i>В. М. Даниленко</i>	– член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор;
<i>I. І. Дробот</i>	– доктор історичних наук, професор (<i>заст. головного редактора</i>);
<i>М. І. Жалдак</i>	– академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
<i>В. Б. Євтух</i>	– член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук, професор;
<i>Л. А. Куліш</i>	– кандидат педагогічних наук, доцент (<i>відповідальний секретар</i>);
<i>Л. Л. Макаренко</i>	– доктор педагогічних наук, професор (<i>відповідальний редактор</i>);
<i>В. В. Обозний</i>	– доктор педагогічних наук, професор;
<i>О. С. Падалка</i>	– член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
<i>О. О. Сушко</i>	– доктор історичних наук, професор;
<i>О. Г. Ярошенко</i>	– член-кореспондент НАПН України, доктор педагогічних наук, професор;
<i>С. М. Яшанов</i>	– доктор педагогічних наук, професор.

Рецензенти :

- В. В. Борисов*, доктор педагогічних наук, професор;**
***П. М. Чернега*, доктор історичних наук, професор.**

Н 34

Наукові записки : [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова ; упор. Л. Л. Макаренко. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – Випуск СХХХ (130). – 289 с. – (Серія педагогічні науки).

ISSN 2310-371X

У збірнику вміщено статті, де розглядаються актуальні питання наукових досліджень докторантів, аспірантів, викладачів навчальних закладів та співробітників наукових установ України, які працюють у галузях педагогічних та історичних наук.

УДК 37+93/94](066)
ББК 63я54+74я54

Рекомендовано Вчену радою НПУ імені М. П. Драгоманова
(протокол № 15 від 23 червня 2016 р.)

ISSN 2310-371X

© Редакційна колегія, 2016
© Автори статей, 2016
© Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016

ISSN 2310-371X

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
NATIONAL PEDAGOGICAL DRAGOMANOV UNIVERSITY**

***Naukovi
zapysky
(research)***

Series pedagogical sciences

Issue CXXX

(130)

Publishers of
National Pedagogical Dragomanov University
2016

УДК 37+93/94](066)
ББК 63я54+74я54
Н 34

PROFESSIONAL EDITION

Approved by order of Ministry of Education and Science of Ukraine (addition 7)
from 21.12.2015 № 1328 (pedagogical science)

Certificate of registration of print media
Series KB № 16421-4893R dated 10.02.2010

*the "Naukovi zapyski" (SCIENTIFIC NOTES) started in 1939 in
the Kyiv Pedagogical Institute named after A. M. Gorky
(Now the National Pedagogical Dragomanov University)*

Editorial Board:

- V. P. Andrushchenko* – Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor of Philosophical Sciences, Professor (*Chief Editor*);
B. I. Andrusyshyn – Doctor of Philosophical Sciences, Professor;
V. I. Bondar – Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (*Deputy Editor*);
Beata Hurnytska – Ph.D of Opole University (Poland)
V. M. Vashkevich – Doctor of Philosophical Sciences, Professor;
L. P. Vovk – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
V. N. Danilenko – Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Historical Sciences, Professor;
I. I. Drobot – Doctor of Historical Sciences, Professor (*Deputy Editor*);
M. I. Zhaldak – Academician of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
V. B. Evtukh – Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Historical Sciences, Professor;
L. A. Kulish – Candidate of pedagogical sciences, associate professor (*Executive Secretary*);
L. L. Makarenko – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (*Executive Editor*);
V. V. Obozny – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
O. S. Padalka – Corresponding Member of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
O. O. Sushko – Doctor of Historical Sciences, Professor;
O. G. Yaroshenko – Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor;
S. M. Yashanov – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor.

Reviewers: *V. V. Borisov*, doctor of pedagogical sciences, professor;
P. M. Chernega, doctor of historical sciences, professor.

N 34 **Naukovi zapysky** : [collection of articles] / Ministry of Education and Science of Ukraine, National Pedagogical Dragomanov University, compiler L. Makarenko. – Kyiv : Publishers of National Pedagogical Dragomanov University, 2016. – Issue CXXX (130). – 289 p. – (Series pedagogical sciences).

ISBN 966-660-016-1

The Collection contains articles handling the actual research problem of postgraduate, doctoral students, lecturers of higher educational establishments and research Institutions of Ukraine working in pedagogical and historical sciences.

УДК 37+93/94](066)
ББК 63я54+74я54

Recommended by the Academic Council NPU Dragomanov
(Minutes № 15, dated June 23, 2016)

ISSN 2310-371X

© Editorial Board, 2016
© Authors of articles, 2016
© National Pedagogical Dragomanov University, 2016

УДК 371.134:373.3

Орос Ільдіко

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Подається характеристика процесу сучасної професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи у контексті полікультурної освіти. Аналізується сучасні принципи та підходи до формування полікультурної компетентності студентів.

Ключові слова: європейський освітній простір, полікультурне освітнє середовище, полікультурна компетентність.

Особливістю сучасного етапу розвитку суспільства є глобалізація світу загалом, зближення країн і народів, посилення їхньої взаємодії, змінаційних орієнтацій, життєвих перспектив, розширення міжкультурних контактів в особистісній та професійній сферах. Це зумовлює трансформаційні процеси в освіті, які спрямовані на вирішення складних завдань підготовки молоді до життя в умовах полікультурного середовища, до діалогу й міжкультурної комунікації. Як наслідок, змінюються завдання до підготовки спеціалістів у вищому навчальному закладі. Міжнародні конвенції та декларації стають освітніми орієнтирами. За таких умов виникає потреба у новій полікультурній концепції освіти, що відображала б ці зміни і була зорієнтована на відтворення нових якостей особистості, що стало викликом ХХІ століття, а саме формування полікультурної особистості майбутнього вчителя, що здатен до активної взаємодії з учасниками полікультурного середовища.

Вагомими дослідженнями формування полікультурної компетентності є результати наукових пошуків О. Гомзякової, О. Гуренко, Т. Гурьяннова, І. Шелудченко, О. Сімоненко, Н. Сегеди, А. Щербакової та ін. Сучасні тенденції полікультурного освітнього середовища знайшли своє відображення у роботах А. Богданової, Л. Бережнової, Н. Боритко, Г. Волкової. Основні підходи до формування професійної компетентності фахівців досліджували такі науковці як С. Будак, С. Вершловський, І. Котов, Т. Новикова.

Характерною ознакою сучасного процесу професійної підготовки майбутніх учителів є пошук нових підходів, змісту і технологій навчання, впровадження освітніх інновацій, а також полікультурна спрямованість процесу професійної педагогічної підготовки, яка передбачає розвиток духовної культури особистості. Полікультурність виявляє собою характеристику сучасного соціального світустрою, яка стала однією зі специфічних рис суспільного життя розвинених країн Європи та Америки.

Потужний процес глобалізації, який відбувається сьогодні, змінює національні відмінності культури, відкритий інформаційний простір, соціально-економічні кризи в багатьох країнах світу, і як їхній наслідок міграція й пошуки робочих місць, затяжні військові конфлікти в різних точках земної кулі – являють собою її основні причини. Тому етап розвитку сучасного суспільства слід розглядати як полікультурне поле, наповнене глобальними й локальними культурними процесами. Це дало поштовх до запровадження в умовах освітнього процесу вищих навчальних закладів компетентністного підходу. Важливою умовою підготовки майбутніх педагогів стало формування полікультурної компетентності.

У сучасній науці існує багато підходів до вивчення полікультурної компетентності. Так, дослідниці І. Соколова та О. Івашко дослідили формування полікультурної компетентності майбутнього вчителя – філолога [8], О. Дубасенюк вивчала проблему формування полікультурної компетентності у зарубіжній науці [2], дидактичні умови формування полікультурної компетентності молодших школярістали об'єктом вивчення Л. Перетяги [6]. Водночас, питанню розгляду теоретико-методологічних зasad формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи приділена недостатня увага, що і зумовило *тему статті*.

Тенденції модернізації сучасної професійної підготовки майбутніх учителів зумовлені світовими освітніми тенденціями, а саме культурологічною спрямованістю, гуманітаризацією демократизацію. Основною вимогою навчально-освітнього процесу є гуманізація, зумовлена ідеєю самоцінності особистості, її цілісністю та унікальністю. Як наслідок, одним із основних принципів у процесі професійної педагогічної підготовки є принцип відкритості до інших культур, оскільки особистісно-культурний розвиток відбувається в умовах залучення до крос-культурної діяльності та необхідності формування майбутніх учителів початкової школи позитивного ставлення до інших цінностей та поглядів. Наступним вагомим принципом є принцип мультиідентичності, так як особистість майбутнього вчителя має стати акумулятором багатьох культур і в процесі навчальної діяльності необхідним є формування мультиідентичної особистості. Крім цього, вважаємо за необхідне дотримання принципу унікальності особистості, основою якого є потреба у самореалізації особистості, визнання її особливостей та відмінностей, принципу полілінгвізму – спрямованості процесу навчання у педагогічному вузі на оволодіння майбутніми педагогами кількома мовами, а особливо мовою країни, що вивчається та принципу відкритості до інших культур, що передбачає культурний розвиток особистості вчителя початкової школи у процесі міжкультурної взаємодії.

Не менш важливим, як засвідчують сучасні наукові дослідження, є формування полікультурної особистості. Згідно дослідження О. Джуринського, полікультурна особистість – це індивід, який визнає

унікальність інших культур, який готовий вести толерантний міжкультурний діалог [1, с. 93]. На думку В. Кузьменко та Л. Гончаренко вважають особистість полікультурною, якщо вона здатна знаходити ефективні моделі поведінки, що сприятимуть підтримці атмосфери згоди та взаємної довіри в спільній діяльності з людьми в умовах сучасного міжкультурного спілкування [3]. Ми погоджуємося із думкою І. Лощенової, згідно з визначенням якої полікультурна особистість – це особистість, що володіє уміннями та навичками успішної взаємодії з представниками іншої держави та культури, усвідомлює картини світу інших соціокультур, у неї сформована готовність до вирішення конфліктів, що виникають у процесі спілкування, позитивне ставлення до мови, що вивчається та її носіїв. Основними критеріями полікультурної особистості є такі якості, як емпатія, конфліктостійкість, толерантність, тобто потенційна можливість суб'єктів до ведення гуманістичного діалогу [5].

Модернізація полікультурної підготовки майбутніх учителів початкової школи зумовлює застосування у процесі педагогічної підготовки майбутніх учителів наступних підходів: особистісно-зорієнтованого, метою якого є формування полікультурної особистості, унікальної індивідуальності та створення умов для полікультурної компетентності; діяльнісного підходу, спрямованого на організацію інтенсивної полікультурної діяльності, тому що саме через власну діяльність людина засвоює науку та культуру, способи пізнання та навколоїшній світ, формує та вдосконалює особистісні якості. Важливим вважаємо також середовищний підхід, який є необхідним в умовах модернізації національної системи освіти та всього суспільства і залежить від якості та дієвості педагогічної освіти.

Для ефективного розв'язання проблеми формування полікультурної компетентності майбутнього вчителя початкової школи доцільним є створення такого освітнього середовища, яке забезпечувало б процеси гуманізації освіти, підвищення її інноваційності, креативності, інтегративності, створювало б умови, максимально сприятливі для професійного саморозвитку особистості майбутнього вчителя.

Зазначимо, що створення полікультурного освітнього середовища є невід'ємним компонентом у процесі формування полікультурної компетентності майбутніх учителів, оскільки саме в таких умовах відбувається формування культурологічних понять, цінностей культури, естетичних ідеалів. Як зазначає дослідниця А. Ленд'єл-Сяркевич, особистісно зорієнтоване полікультурне середовище “створює атмосферу доброзичливості та творчості, стимулює культурно-естетичне становлення особистості, його ціннісні, духовні орієнтації” [4].

Як вважає В. Шадриков, однією із ключових у розгляді полікультурного простору є ідея культурної самобутності, що представляє собою неоціненне багатство, яке розширює можливості для всеобщого розвитку людини, мобілізуючи кожний народ і кожну групу, змушуючи їх черпати сили у своєму

минулому, засвоювати елементи інших культур, сумісних зі своїм характером [9].

Наукові дослідження виділяють у складі змістової основи формування полікультурної компетентності основні ідеї полікультурності, толерантності, взаємоповаги, релятивізму, міжкультурної взаємодії, ідеї діалогу культур, культурного плюралізму, особливості національної специфіки, орієнтації на збереження національного і вивчення інонаціонального, зміцнення історичної та культурної спадкоємності поколінь, ідей культурного і мовного плюралізму. Тому є необхідним включення у навчальні плани професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи дисциплін, пов'язаних із полікультурною педагогікою, де заняття будуть ґрунтуватися на основі виховного аспекту теоретичного матеріалу в поєднанні з практичними заняттями інноваційного змісту, що включають в себе крос-культурні тренінги, аналіз полікультурних ситуацій, віртуальні екскурсії, навчальні проекти, рольові ігри, дебати тощо.

Процес формування толерантності майбутнього вчителя у контексті полікультурної освіті є надзвичайно актуальним. Сучасна політична обстановка в світі зробила необхідним вивчення проблеми толерантності як основного принципу взаємостосунків людей. Терпимість до іншої людини, нації або культури, що відрізняється за своїми цінностями і стилем життя, є однією з передумов намагання створити гармонію в сучасному світі. Прогрес терпимості в світовій спільноті стає індикатором зрілості політичної, юридичної, психологічної та екологічної культури, показником етичної висоти нації, її суспільної свідомості. Толерантність є необхідною умовою світу і соціально-економічного розвитку всіх народів.

Відповідно до документів ООН і ЮНЕСКО, навчання культурі миру означає побудову і розвиток соціальних відносин, заснованих на принципах свободи, справедливості, демократії, терпимості і солідарності, відмови від будь-яких видів насильства. Цей тип соціальних відносин передбачає запобігання конфліктів на ранній стадії їхнього розвитку за допомогою ліквідації (або мінімізації) причин, що їх породжують, шляхом встановлення діалогу.

Для формування навичок толерантного відношення доцільним, на нашу думку, є застосування методу тренінгу толерантності, метою якого є демонстрація важливості толерантних відношень під час взаємодії з іншими, закріplення знань студентів про складові толерантності, узагальнення знань про толерантні відносини в умовах полікультурного соціуму, удосконалення навичок толерантної взаємодії. Загалом, застосування тренінгової технології є ефективною організацією групової, фронтальної та парної форм роботи студентів, тому що студентам надається право свободи дій, що сприяє розвитку логічного мислення й самостійності. Будучи ініціаторами групової роботи у формі тренінгу, студенти приймають участь у процесі міжкультурної взаємодії та організації

діалогу культур. За умов такої форми роботи спостерігається внутрішня мотивація спілкування та міжкультурної взаємодії, що є однією із завдань формування полікультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Як вважає В. Погребняк, доцільним у процесі формування полікультурної компетентності майбутніх учителів є застосування полікультурного тренінгу, який є комплексним методом виховно-освітньої взаємодії педагога і студентів, спрямованого на критичний аналіз проблем рівності, расизму, ксенофобії, антисемітизму й нетolerантності, а також набуття загальних і професійно-зорієнтованих знань, умінь і навичок полікультурного виховання на основі актуалізації світогляду, звернення до почуттів, цінностей і особистісного життєвого досвіду майбутніх учителів [7, с. 65]. Завдяки застосуванню цього тренінгу відбувається пошук і розкриття нових ідей і практик полікультурного спрямування. Усі учасники залучаються до найактивнішої дискусії та взаємного обміну думками, що вможливлює як особистісний розвиток кожного, так і налагодження спілкування, вдосконалення вмінь і навичок комунікації, підвищення динаміки міжособистісної взаємодії у групі. Така діяльність зумовлює необхідність демонстрації в ході полікультурного тренінгу конкретних прикладів, як саме учасники можуть транслювати набутий досвід полікультурного виховання у прості, однак значущі особистісні вчинки і поведінку, що наочно засвідчують відмову від дискримінації, маргіналізації та нетерпимості у повсякденному житті. Як наслідок, включення полікультурного тренінгу до педагогічного процесу вищої школи відповідає меті полікультурного виховання майбутніх учителів і знайомить їх із методичними зasadами реалізації полікультурного підходу.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. Таким чином, провідною ідеєю статті у контексті європеїзації навчання у педагогічних ВНЗ є усвідомлення важливості міжкультурного діалогу як відкритого та шанобливого обміну думками між окремими людьми та групами людей, що різняться за культурними, релігійними й мовними ознаками, а також за історичним походженнямна основі взаєморозуміння та поваги. Керівними принципами в цьому контексті служать свобода вибору, свобода самовираження, ріvnість, толерантність і взаємоповага до людської гідності. Успішний міжкультурний діалог вимагає низки яостей, притаманних демократичній культурі, зокрема, неупередженості, бажання висловлюватися і вислуховувати чужі думки, вміння розв'язувати конфлікти мирним шляхом і сприйняття обґрунтованих аргументів інших. Діалог сприяє зміцненню демократичної стабільності та подоланню забобонів і стереотипів у суспільному житті й політичній риториці, полегшує створення коаліцій із представників різних культурних і релігійних громад, а отже, може зарадити попередженню або деескалації конфліктів, зокрема й у випадках пост-конфліктних ситуацій та “заморожених конфліктів”.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні шляхів реалізації визначених концептуальних підходів у сучасних ВНЗ.

Використана література:

1. *Джуринский A.* Поликультурное воспитание: сущность и перспективы развития / А. Н. Джуринский // Педагогика. – 2002. – № 10. – С. 93.
2. *Дубасенюк O.* Проблема полікультурної підготовки студентів у зарубіжній педагогічній науці і практиці / О. А. Дубасенюк, Н. В. Якса // Професійна освіта : педагогіка і психологія: Польсько-український, україно-польський щорічник / за ред. Т. Левовицького, І. Вільш, І. Зязюна, Н. Ничкало. – Вип. X.11. – Ченстохова-Київ, 2010. – С. 91-98.
3. *Кузьменко V.* Формування полікультурної компетентності вчителів загально-освітньої школи : навч. посібник / В. В. Кузьменко, Л. А. Гончаренко. – Херсон : РІПО, 2006. – 92 с.
4. *Ленд’єл A.* Методика підготовки майбутніх учителів музики до інтеркультурного діалогу в умовах полі етнічного регіону : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец: 13.00.02 “Теорія та методика музичного навчання” / А. А. Ленд’єл. – Київ, 2011. – 24 с.
5. *Лощенова I. F.* Розвиток ідеї полікультурного виховання у світовій педагогічній думці / І. Ф. Лощенова // Педагогіка і психологія. – К., 2002. – № 1-2. – С. 68-76.
6. *Перетяга L.* Дидактичні умови формування полікультурної компетентності молодших школярів : автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.09. “Теорія навчання” / Л. Є Перетяга. – Харків, 2008. – 24 с. – С. 4.
7. *Погребняк B.* Полікультурний тренінг у системі підготовки фахівців / В. Погребняк. // Педагогічні науки. - № 55. – 2012. – С. 65.
8. *Соколова I.* Формування полікультурної компетентності у майбутніх учителів-філологів / І. Соколова, О. Івашко // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). - № 2. - Бердянськ : БДПУ, 2015р. – 276с.
9. *Шадриков B.* Психология деятельности человека / В. Д. Шадриков. – М. : Изд-во “Институт психологии РАН”, 2013. – 464 с.

References:

1. *Dzhurynskyi A.* Polikulturnoe vospytanye: sushchnost y perspektivny razvityia / A. N. Dzhurynskyi // Pedahohyka. – 2002. – № 10. – S. 93.
2. *Dubasenuk O.* Problema polikulturnoi pidhotovky studentiv u zarubizhnii pedahohichnii nautsi i praktytsi / O. A. Dubasenuk, N. V. Yaksa // Profesiina osvita : pedahohika i psykholohiia: Polsko-ukrainskyi, ukraino-pol'skyi shchorichnyk / za red. T. Levovytskoho, I. Vilsh, I. Ziaziuna, N. Nychkalo. – Vyp. X.11. – Chenstokhova-Kyiv, 2010. – S. 91-98.
3. *Kuzmenko V.* Formuvannia polikulturnoi kompetentnosti vchyteliv zahalno-osvitnoi shkoly : navch. posibnyk / V. V. Kuzmenko, L. A. Honcharenko. – Kherson : RIPO, 2006. – 92 s.
4. *Lendiel A.* Metodyka pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzyky do interkulturnoho dialohu v umovakh poli etnichnoho rehionu : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : spets: 13.00.02 “Teoriia ta metodyka muzychnoho navchannia” / A. A. Lendiel. – Kyiv, 2011. – 24 s.
5. *Loshchenova I. F.* Rozvytok idei polikulturnoho vykhovannia u svitovii pedahohichnii dumtsi / I. F. Loshchenova // Pedahohika i psykholohiia. – K., 2002. – № 1-2. – S. 68-76.
6. *Peretiaha L.* Dydaktychni umovy formuvannia polikulturnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: spets. 13.00.09. “Teoriia navchannia” / L. Ye Peretiaha. – Kharkiv, 2008. – 24s. – S. 4.
7. *Pohrebnjak V.* Polikulturnyi treninzh u systemi pidhotovky fakhivtsiv / V. Pohrebnjak. // Pedahohichni nauky. – № 55. – 2012. – S. 65.
8. *Sokolova I.* Formuvannia polikulturnoi kompetentnosti u maibutnikh uchyteliv-filolohiv / I. Sokolova, O. Ivashko // Zbirnyk naukovykh prats Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnogo universytetu (Pedahohichni nauky). – № 2. – Berdiansk : BDPU, 2015r. – 276s.
9. *Shadrykov V.* Psykholohiyia deiatelnosty cheloveka / V. D. Shadrykov. – M. : Yzd-vo “Ynstytut psykholohyy RAN”, 2013. – 464 s.

ОРОС И. Теоретико-методологические основы формирования поликультурной компетентности будущих учителей начальной школы.

Дается характеристика современной профессиональной подготовки будущего учителя начальной школы в контексте поликультурного образования. Анализируются основные принципы и подходы формирования поликультурной компетентности студентов.

Ключевые слова: европейское образовательное пространство, поликультурная образовательная среда, поликультурная компетентность.

OROS I. Theoretical and methodological principles of forming the future primary school teacher's multicultural competence.

The contemporary process of professional training the future primary school teachers in the context of multicultural education is characterized. The modern principles and approaches to the formation of multicultural competence are analyzed.

Keywords: European educational environment, multicultural educational environment, multicultural competence.

УДК 378

Полубок Н. М.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ
З ОСВІТНІХ ВИМІРЮВАНЬ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПСИХОМЕТРІЇ**

У статті аналізується проблеми та перспективи формування професійної компетентності фахівця з освітніх вимірювань, як неодмінної умови й обов'язкової складової його професіоналізму; визначено поняття та виявлено предмет психометрії; проаналізовані різні підходи до визначення поняття професійної компетентності; розглянуто завдання вивчення психометрії, які визначають готовність особистості до професійної діяльності; виокремлено основні теми вивчення психометрії для формування професійних умінь, знань та навичок майбутніх фахівців в галузі освітніх вимірювань; сформульовані вимоги які є необхідною складовою у процесі формування професійної компетентності; наведено перелік галузей в яких широко використовується сучасна психометрія; обґрунтовані психометричні ситуації залежно від того, хто і як використовуватиме діагностичні дані; доведено необхідність якісної психометричної підготовки в спеціальності Освітні вимірювання задля формування професійно компетентних фахівців.

Ключові слова: компетентність, професіоналізм, система підвищення кваліфікації, завдання, вимоги, проблеми та перспективи.

Поняття психометрії було введене у 1734 році Вольфом: саме він вперше вказав на можливість виміру в психології [5, с. 50]. Одним з перших вимірів в експериментальній психології був вимір часу реакції. Тому спочатку під психометрією розуміли вимір тимчасових характеристик психічних процесів. Згодом до психометрії стали відносити все, що пов'язане з кількісним визначенням психічних явищ. Тобто психометрія

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

АНТОНЕНКО
ІННА ІВАНІВНА

старший викладач Національного Технічного університету України “Київський політехнічний інститут” (Україна, м. Київ),
E-mail: orchid71@mail.ru

АНТОНЕНКО С. А.

Державна фіскальна служба України (Київ, Україна)
E-mail: sfs.gov.ua

БЕЗКОПИЛЬНИЙ
ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спортивних ігор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, (Україна, м. Черкаси),
E-mail: RV_221a@meta.ua

БОГОСЛАВЕЦЬ
ЛЮБОВ ПЕТРІВНА

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики професійного навчання Київського національного університету технологій та дизайну, (Україна, м. Київ),
E-mail: kprum@knutd.com.ua

БРАТАНИЧ
АНДРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

аспірант Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, (Україна, м. Київ),
E-mail: RV_221a@meta.ua

ВАН Сяочень

аспірантка кафедри музичного мистецтва та хореографії Інституту мистецтв ПНПУ імені К. Д. Ушинського, (Україна, м. Одеса),
E-mail: 1172175729@qq.com

ВОРОНЦОВА
КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

аспірант кафедри психології і педагогіки Київського національного лінгвістичного університету, (Україна, м. Київ),
E-mail: kate.dikaya@i.ua

ГЕВКО
ІГОР ВАСИЛЬОВИЧ

кандидат педагогічних наук, доцент Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, (Україна, м. Тернопіль),
E-mail: RV_221a@meta.ua

ГОЛЯД
ІРИНА СЕМЕНІВНА

професор кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп’ютерної графіки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, (Україна, м. Київ),
E-mail: goliyad-ktnk@ukr.net

Гу ЖАНЬ	аспірант Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, (Україна, м. Київ), E-mail: 36656895@qq.com
ДЯЧУК НАТАЛІЯ ІВАНІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки музичної освіти та виконавського мистецтва Мукачівського державного університету, (Україна, м. Мукачеве), E-mail: nidychuk@gmail.com
ЖИТЕНЬОВА ЛЮДМИЛА ВІКТОРІВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики професійного навчання Київського національного університету технологій та дизайну (Україна, м. Київ), E-mail: kpurm@knutd.com.ua
ЗАЙЦЕВА АЛЛА ВІТАЛІЙНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фортепіанного виконавства і художньої культури факультету мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, (Україна, м. Київ), E-mail: alla_diez@mail.ru
ІНШАКОВА ГАННА ВАДИМІВНА	асистент кафедра організації охорони здоров'я та соціальної медицини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, (Україна, м. Київ), E-mail: informnmu@gmail.com
КАЛАНДИРЕЦЬ НЕЛЯ МИКОЛАЇВНА	аспірантка кафедри соціальної педагогіки та інформаційних технологій в освіті Національного університету біоресурсів і природокористування України, (Україна, м. Київ), E-mail: kalandyrnelya@gmail.com
КЛЕЙНО Е. О.	здобувач кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти державного вищого навчального закладу “Донбаський державний педагогічний університет”, (Україна, м. Донбас), E-mail: RV_221a@meta.ua
КМІТА ЄВГЕН ВІКТОРОВИЧ	кандидат педагогічних наук, співробітник Навчально-сертифікаційного центру Украероруху, (Україна, м. Київ), E-mail: RV_221a@meta.ua
КІНІШЕНКО НАТАЛІЯ ЛЕОНІДІВНА	вчитель першої категорії загальноосвітньої школи № 35 (Краматорськ, Україна), E-mail: kinishenkonat@gmail.com
КОЛОДЬКО ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА	кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики викладання української та іноземних мов і літератур Київського національного університету імені Тараса Шевченка, (Україна, м. Київ), E-mail: kolodko_@mail.ru

КОНОНЕНКО
АЛЛА МИХАЙЛІВНА

науковий співробітник відділу освітніх технологій та популяризації українознавства Науково-дослідного інституту українознавства, (Україна, м. Київ),
E-mail: kononenko.m@bk.ru

КОРЗУН
ВАЛЕНТИНА ВОЛОДИМИРІВНА

старший викладач кафедри інструментально-виконавської майстерності Інституту мистецтв Київського університету імені Бориса Грінченка, (Україна, м. Київ),
E-mail: cicekci@yandex.ru

КОРЧЕВСЬКИЙ
ДМИТРО ОЛЕКСАНДРОВИЧ

кандидат фізико-математичних наук, генеральний директор комп'ютерної академії “Шаг”, (Україна, м. Київ),
E-mail: RV_221a@meta.ua

МЕЛЬНИКОВА
ОЛЕНА ВЛАДИСЛАВІВНА

студентка Київського національного університету імені Тараса Шевченка Інститут післядипломної освіти, (Україна, м. Київ),
E-mail: E_melnikova@ukr.net

НАСІКОВСЬКА
ЯНА ВАДИМІВНА

аспірантка кафедри педагогіки ДВНЗ “Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди”, (Україна, м. Переяслав-Хмельницький),
E-mail: RV_221a@meta.ua

НАСІРОВ
РОМАН МИХАЙЛОВИЧ

голова Державної фіiscalної служби України (Київ, Україна)
E-mail: sfs.gov.ua

ОДАЙСЬКИЙ
С. І.

кандидат педагогічних наук, доцент, директор Чернівецького вищого професійного училища радіоелектроніки (Україна, м. Чернівці),
E-mail: odaisky1965@ukr.net

ОРОС
ІЛЬДІКО

доктор філософії, кандидат педагогічних наук, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, (Україна, м. Берегове),
E-mail: RV_221a@meta.ua

ПАНОВ
СЕРГІЙ ФЕОФАНОВИЧ

кандидат технічних наук, доцент, професор Українсько-американського гуманітарного інституту “Вісконсінський Міжнародний Університет (США) в Україні”, (Україна, м. Київ),
E-mail: RV_221a@meta.ua

ПОЛУБОК
НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА

аспірантка кафедри комп'ютерної інженерії Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, (Україна, м. Київ),
E-mail: natalia.polubok@gmail.com

РОМАНОВСЬКИЙ
ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСІЙОВИЧ

доктор педагогічних наук, доктор економічних наук, професор, ректор Українсько-американського гуманітарного інституту “Вісконсінський Міжнародний Університет (США) в Україні”, (Україна, м. Київ),
E-mail: aromanovskii@yahoo.com
rector@wiuu.edu.ua

СЕРГІСНКО Ю. П.

Державна фіскальна служба України (Київ, Україна)
E-mail: sfs.gov.ua

СІРИК
ЛЮДМИЛА МИКОЛАЇВНА

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри післядипломної освіти Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, (Україна, м. Київ),
E-mail: milasumy@mail.ru

СКЛЯРЕНКО І. Ю.

кандидат педагогічних наук, доцент Київської державної академії водного транспорту імені гетьмана Петра Конєвича-Сагайдачного, (Україна, м. Київ),
E-mail: djadi_in@mail.ru

СКОРНЯКОВА
ОЛЕНА ВОЛОДИМИРІВНА

викладач циклової комісії комп'ютерних технологій та програмної інженерії Одеського технічного коледжу ОНАХТ, стажист-дослідник ДВНЗ “Університет менеджменту освіти”, (Україна, м. Одеса),
E-mail: dawa78@mail.ru

СЛАБОШЕВСЬКА
ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА

старший викладач кафедри інформаційних систем і технологій інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, (Україна, м. Київ),
E-mail: RV_221a@meta.ua

ЧЕРНОВА
ТЕТЯНА ЮРІЇВНА

доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти, креслення та комп’ютерної графіки інженерно-педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, (Україна, м. Київ),
E-mail: T.Cerentola@gmail.com

ЯКОВЕНКО
ЮЛІЯ ЛЕОНІДІВНА

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України і правових дисциплін Донбаського інституту техніки та менеджменту МНТУ ім. ак. Ю. Бугая, (Краматорськ, Україна),
E-mail: jullyak@ukr.net

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Антоненко І. І.

КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ СТУДЕНТІВ ВИДАВНИЧО-ПОЛІГРАФІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ АНГЛОМОВНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ 5

Безкопильний О. О.

СУЧASNІЙ ПОГЛЯД НА СИСTEMУ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ 13

Богославець Л. П., Житеневоа Л. В.

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК – ІНСТРУМЕНТАРІЙ МОДУЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 19

Братанич А. А.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ІНФОРМАТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТньОГО ВЧИТЕЛЯ 28

Ван Сяочень

РОЛЬ ГУМАНІСТИЧНОЇ СВІТОГЛЯДНОЇ ПОЗИЦІЇ В РЕАЛІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТньОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ В МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ 35

Воронцова К. В.

ДОСВІД ОСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ У ПОЛЬЩІ 41

Гевко І. В.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПІДХОДІВ БРИТАНСЬКИХ ДОСЛІДНИКІВ ДО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО ЯВИЩА 48

Гу Жань

ЕТНОКУЛЬТУРНА ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ 63

Дячук Н.

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОДІАГНОСТИЧНИХ УМІНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ВИЯВЛЕННЯ УЧНІВ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА 69

Зайцева А. В.

ЛОГІКА РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ
ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ 76

Іншакова Г. В.

ФАХОВА ПІДГОТОВКА БЮОСТАТИСТИКІВ ДЛЯ МЕДИЧНОЇ СФЕРИ:
МІЖНАРОДНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНИЙ КОНТЕКСТ 84

Каландирець Н. М.

КРИТЕРІЙ ТА ПОКАЗНИКИ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ
У ВИЩОМУ АГРАРНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ 93

Клейно Є. О.

ПЕРЕВАГИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОГО
ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ СУЧASНОЇ ШКОЛИ 101

Кміта Є. В.

МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІНШОМОВНОЇ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИСПЕТЧЕРІВ УПРАВЛІННЯ
ПОВІТРЯНИМ РУХОМ У ПРОЦЕСІ ПЕРЕПІДГОТОВКИ З ВИКОРИСТАННЯ
ВИСОКОТОЧНИХ ДИСПЕТЧЕРСЬКИХ ТРЕНАЖЕРІВ В УКРАЇНІ 109

Кінішенко Н. Л., Яковенко Ю. Л.

РЕЛАКСАЦІЙНІ ВПРАВИ ЯК ЧАСТИНА РОЗКЛАДУ ДНЯ 117

Колодько Т. М.

СПЕЦИФІКА ВИКОРИСТАННЯ ДИСКУСІЇ
У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ 123

Кононенко А. М.

ЗБЕРЕЖЕННЯ ЕТНІЧНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ
УКРАЇНСЬКИМИ ПЕРЕСЕLENЦЯМИ 132

Корзун В. В.

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО-ТВОРЧОГО
МІСЛЕННЯ СТУДЕНТА-МУЗИКАНТА 143

Корчевський Д. О.

МЕТОДИЧНА СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
З КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ І ДИЗАЙНУ 150

Мельникова О. В.

ДОСЛДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ АКЦЕНТУАЦІЙ ХАРАКТЕРУ
У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ 158

Насіковська Я. В.

- СТАН РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ОПІКИ
НАД ДІТЬМИ В УКРАЇНІ (1943–1953 РР.) 171

Насіров Р. М., Сергієнко Ю. П., Антоненко С. А.

- СПЕЦІАЛЬНА ПІДГОТОВКА, ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ФАХІВЦІВ ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ 178

Одайський С. І.

- РОЗВИТОК ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ ПТНЗ
В КОНТЕКСТІ РЕФОРМАЦІЙНИХ ОСВІТНІХ ПРОЦЕСІВ 187

Орос Ільдіко

- ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ 205

Полубок Н. М.

- ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ
З ОСВІТНІХ ВИМІРЮВАНЬ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПСИХОМЕТРІЇ 211

Романовський О. О., Панов С. Ф.

- ФОРМУВАННЯ КОМУНИКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ
МАЙБУТНІХ ТЕХНІЧНИХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ
ГУМАНІТАРНИХ І ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ФАХОВОГО СПРЯМУВАННЯ .. 220

Сірик Л. М.

- ЕВРИСТИЧНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ –
ІННОВАЦІЙНИЙ ФЕНОМЕН КРЕАТИВНОЇ ОСВІТИ 230

Скляренко І. Ю.

- КАДРОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ
МІНІСТЕРСТВА ШЛЯХІВ СПОЛУЧЕННЯ В УКРАЇНІ У 1920-60 Р.Р. ХХ СТ..... 240

Скорнякова О. В.

- СКЛАДОВІ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦЯ
З ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ..... 249

Слабошевська Т. М.

- МУЛЬТИМЕДІЙНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ
В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ 259

Чернова Т. Ю., Голіяд І. С.

- КОНЦЕПТ ПЕДАГОГІЧНОГО КОУЧИНГУ: СУБ’ЄКТ-СУБ’ЄКТНА
ВЗАЄМОДІЯ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 267

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ 276